

Socha italského legionáře se po víc než půl století vrátila do Malé Čermné. Kdysi ji zachránil elektrikář, který ji odvezl na chatu. Po letech na ni upozornil penzista v čermském domově důchodců.

Štěpánka Tůmová
redaktorka
MF DNES

MALÁ ČERMNÁ Když se před čtyřmi lety blížilo 100. výročí konce Velké války, patrioti v Malé Čermné se rozhodli pátrat po dávno ztracené soše z pomníku. Zkoušeli ji vybagrovat v místě zbourané stodoly a hospody, kde měla být údajně zakopána, ale zažili jen zklamání. Pak se v sousedním Velkém Poříčí našla hlava, která už je zakonzervovaná. Zbylé torzo leželo celé roky u rekreačních chat na Ostrovech v údolí Metuje. V květnu jej čermský hasiči dovezli nazpět.

„Jako echtovní bezdomovec jsem na Ostrovech bydlel asi dvacet let na chatě. Sochu tam měl soused, přemisťovala se od chaty k chatě. Původně byla součástí zavážky na úpravu terénu, ale asi jim to bylo líto, a tak si ji postavili u chaty jako zahradního trpaslíka. Už tehdy to bylo omláčené torzo bez hlavy. Myslel jsem si, že je to snad socha válečníka z války 1866, ale když jsem si ji pak prohlédl podrobněji, bylo zřejmé, že je to z novější války. Protože scházela hlava s typickým kloboukem myslivce, podle frenče (kabátu) jsem to odhadoval na ruského legionáře,“ vypráví dvaasedmdesátiletý Karel Maněna. Velká válka ho zajímá i proto, že v ní padl bratr jeho strýce, jenž se při bojích u Piavy utopil v bažinách.

Sám o sobě mluví jako o tulákoví, který vystřídal na třicet povolání. Jakmile se dostal do domova důchodců v Malé Čermné, zaujal ho v sousedství památník obětem 1. světové války i s informační tabulkou s historickou fotkou i popisem peripe-

Socha patří Malé Čermné

tií kolem zmizelé sochy. „Na tabulce se píše, že socha je ztracená. A já synovi říkal: Ale není ztracená, ta je v Pekle na Ostrovech, válí se u jedné chaty. Dál se toho chopil syn,“ přibližuje Karel Maněna. Vloni na podzim syn pořídil v Pekle fotografie sochy a věci se daly do pohybu.

Čermský hasiči si už s majitelem chaty dojednali, zda jim sochu nechá. „Řekl jsem jim: dobře, odvezte si to, je šance, že to zachráníte a bude to mít nějaký důstojný konec,“ říká devětasedmdesátiletý Stanislav Valtera z Náchoda, který na Ostrovech provozoval známý ki-osek a chatu na protějším břehu řeky má dosud.

Sochy v základu cesty by byla škoda

K soše se dostal shodou okolností jako pracovník při opravách elektrických sítí. „Někdy v roce 1966 až 1968 Východočeská energetika prováděla v Malé Čermné rekonstrukci sekundární sítě a já jsem vozil materiál. Jedna naše zaměstnankyně ze skladu bydlela na polské hranici a říkala mi, že zbourali hospodu a za vesnici vyváželi všechn stavební rum. Zrovna tam dělali nějakou cestu a vyvezli to i s tou sochou. Jezedákům na tom nezáleželo, dokonce tenkrát ještě byly na soše otisknuté pásy z pásového traktoru, jak to asi planýrovali. A to jsem si řekl, že by to byla škoda, aby ze sochy udělali základ cesty. Bylo mi toho líto, oni by to ještě zavezli dalším odpadem a zmizela by z povrchu zemského. Měl jsem na nákladáku hydraulickou ruku, zajel jsem tam, vytáhl sochu, naložil ji a převezl do Pekla,“ vzpomíná Stanislav Valtera.

Socha už tehdy postrádala hlavu i pušku. Vyučený elektrikář chtěl po plhovském výtvarníkovi Janu Plíškoví, aby vytesal novou hlavu, ale nikdy na to nedošlo.

Torzo z údolí vyvezly čtyřkolky Poslední překážkou už bylo jen to,

Fakta Socha legionáře

● Pomník padlým pořízený z milodárů Čermských odhalili 23. srpna 1925. Desku se secesním motivem vytvořil místní kameník Vojtěch Lhotský. Socha italského legionáře v životní velikosti byla dílem Aloise Suka z Velkého Poříčí, který tou dobou studoval Státní průmyslovou školu sochařskou a kamenickou v Hořicích. Pak pokračoval na Akademii výtvarných umění v Praze.

● Socha vydržela na pomníku jen do roku 1942, pak ji německé úřady nařídily odstranit. Podle vzpomínek pamětníků byla socha až do 60. let ve stodole hostince U města Náchoda.

● Po osvobození místní uspořádali v červenci 1945 slavnost spojenou s obnovou pomníku padlým, ale sochu na něj nevrátili. Tehdejší kronikář psal, že byla zohavena: „V neděli dne 22. července byla v naší obci MNV pořádána národní slavnost spojená s obnovou památníku padlým, neboť za okupace musela být socha legionáře z památníku sundána. Byla po dobu okupace uschována, ale jak bylo ubytováno německé vojsko v naší obci, na sochu legionáře přišli a ji zohavili, takže byla již nezpůsobilá k novému postavení na památník. Jestli to udělali Němci sami, těžko říci, neboť jsme měli za okupace v naší obci i jiné škůdce.“ Místní osadili na místo sochy lept s portrétem prezidenta Masaryka.

(Eva Pumrová: Historie obce Malá Čermná po roce 1850, Malá Čermná 2010)

že socha byla na obtížně přístupném místě u skupiny čtyř chat za řekou. Chataři tam jezdí terénním autem přes řeku, ale hasiči se vydali do Příbyslavi a odtud sjeli do strmého údolí po lesních cestách. Dolů jeli s dvěma čtyřkolkami a vozíkem. Sochu, která váží možná 250 kilogramů, zvedli popruhy v sedmi lidech. Čtyřkolky ji vyvezly ke skládce dřeva na Příbyslavi a odtud už putovala za autem.

„Hlavně jsem rád, že už je zpátky. Ještě potřebujeme sehnat peníze na opravu, což bude největší oříšek, a pak také určit, kam ji umístíme. Necháme se překvapit. Můj táta básnil o vojákovi celé roky, že ho musíme vykopat, ale bohužel se jeho nalezení už nedožil, i zdejší chalupářka Eva Pumrová o to roky usilovala,“ říká velitel čermských dobrovolných hasičů, předseda osadního výboru a zdejší tesař Josef Vítek. Děkuje všem, kteří s hledáním a převozem sochy pomáhali, i těm, kteří třeba přispějí na její opravu.

Hasič uvažuje, že by se kompletní socha jednou mohla vrátit zpátky na pomník, případně by mohla stát třeba v klubovně hasičů, kdyby se jí povedlo zřítit. Hasič Vítek i syn chalupářky Miloslav

Pumr už hledají kameníka či restaurátora.

Vojákova hlava je v hronovském muzeu. Dostalo se jí galerijního restaurování, které dojednala vlastivědná badatelka Pumrová s čermským spolkem Pumpa. Proved-

Hlavně jsem rád, že už je zpátky. Ještě potřebujeme sehnat peníze na opravu.

li jej studenti Střední průmyslové školy kamenické a sochařské v Hořicích pod vedením akademických sochařů Martiny Hozové a Pavla Doskočila. Hlavu očistili od nánosů malty a krust, odstraňovali hygroskopické soli, provedli biosanaci, hlavu místy barevně retušovali a kamen nakonzervovali organokřemičitanem. Poničené části nedoplňovali. Škola tehdy doporučila, aby se dílo vystavovalo už jen v interiéru,

Bez hlavy Torzo sochy na Ostrovech. Foto: Karel Maněna ml.

aby nepodléhalo povětrnostním vlivům.

Zaručené zprávy, kde voják je Pátrání po soše dříve naráželo na to, že místní pamětníci si nebyli vůbec jisti, kde skončila. „Můj táta i další nám říkali, že socha je zahrabaná v zahradě, kde stávala zájezdní hospoda. Pamatuji si jako kluk, když se v druhé půli 60. let hospoda a stodola bouraly. Voják do té doby stál ve stodole za pilířem, na což vzpomínal můj táta i starší kluci. Když se stodola bourala, všichni tvrdili, že bagrista vykopal díru, sochu zabalili do hadry a zasypali ho,“ vzpomíná Josef Vítek.

Ve vsi hledali sochu neúspěšně v říjnu 2018. Vloni zesnulá Eva Pumrová sehnala povolení kopat i geodeta, který určil původní základy budov. Po dva říjnové dny se parta s bagrem pokoušela sochu nalézt. Narazili sice na obdélníkovou jámu, jenže byla plná jen cihel. Když si pak hasič Vítek jel ke svému kamarádovi do Velkého Poříčí pro zbytky čermské koňské hasičské stříkačky, dostal od něj náдавkem i hlavu legionáře, kterou roky přechovával. Někdejší pracovník zemědělského podniku měl kdysi na starosti bourání čermské hospody. O zbytku sochy pak místní soudili, že skončil v základech rodinných domů. Další zaručená zpráva tvrdila, že roztlučenu sochu použil někdo do základů domu ve Velkém Poříčí, takže další hledání v Čermné nemá smysl.

Karel Maněna soudí, že to s nalezenou sochou dopadlo dobře. „Říkal jsem si, že je to zpusťšený památník, socha patří Malé Čermné, a proto by bylo dobře, aby se sem zase vrátila. Mám k sochařině trochu vztah, dělám figurky cínových vojáků a k tomu je třeba si napřed udělat model z vosku, moduritu, vyřezat a podobně. Je to trochu sochařinka. To člověk nemůže vidět, že se socha někde válí,“ říká Karel Maněna, člen náchodského Ateliéru malířů a grafiků.